

Short Profile

April 2026

POLSKA

Krótki profil polityki kulturalnej

Autor: Maciej Kozieł

Kozieł, Maciej (2026): Short Cultural Policy Profile Poland. Compendium of Cultural Policies and Trends (ed.), Bonn, 14.04.2026, DOI: [10.69813/GEAD3502](https://doi.org/10.69813/GEAD3502)

1. Fakty i liczby

- **Ustrój polityczny:** unitarna republika parlamentarna o demokracji przedstawicielskiej
- **Język urzędowy:** polski

	<i>Najnowsze dostępne dane</i>	<i>Najnowsze dostępne dane minus 5 lat</i>
<i>Liczba ludności na dzień 31 grudnia</i>	<i>37 489 000 (2024)</i>	<i>38 383 000 (2019)</i>
<i>PKB w mln EUR*</i>	<i>845 506,4 (2024)</i>	<i>533 446,4 (2019)</i>
<i>PKB na mieszkańca w indeksie PPS (UE-27=100)</i>	<i>79 (2024)</i>	<i>73 (2019)</i>
<i>Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych (w % PKB)</i>	<i>49,4% (2024)</i>	<i>41,4% (2019)</i>
<i>Publiczne wydatki na kulturę w mln EUR</i>	<i>4 976,3 (2024)</i>	<i>2 723,5 (2019)</i>
<i>Publiczne wydatki na kulturę jako % PKB</i>	<i>0,59% (2024)</i>	<i>0,50% (2019)</i>
<i>Publiczne wydatki na kulturę na mieszkańca w EUR*</i>	<i>132,7 (2024)</i>	<i>71,0 (2019)</i>
<i>Udział zatrudnienia w sektorze kultury w zatrudnieniu ogółem</i>	<i>3,5% (2024)</i>	<i>3,3% (2019)</i>

*obliczenia oparte na średnim rocznym kursie EUR według NBP (Narodowego Banku Polskiego) dla lat 2024 i 2019, obliczonym na podstawie archiwum tabeli A NBP (średnia opublikowanych kursów dziennych).

Źródła: <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-pierwszego-szacunku-wartosci-produktu-krajowego-brutto-w-2024-r-%2C280%2C12.html>

https://static.nbp.pl/dane/kursy/Archiwum/archiwum_tab_a_2024.csv (wykorzystano kursy NBP z 2024 r.)

https://static.nbp.pl/dane/kursy/Archiwum/archiwum_tab_a_2019.csv (wykorzystano kursy NBP z 2019 r.)

<https://nbp.pl/statystyka-i-sprawozdawczosc/kursy/archiwum-tabela-a-csv-xls/>

https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5493/2/22/1/kultura_i_dziedzictwo_narodowe_w_2024_r.pdf

2. System polityki kulturalnej

2.1 Cele i główne cechy obecnego modelu polityki kulturalnej

Współczesną politykę kulturalną Rzeczypospolitej Polskiej rozumie się jako celowe i systematyczne działania władz centralnych i samorządowych w dziedzinie kultury i sektorach z nią powiązanych. Łączy ona odpowiedzialność państwa za wspieranie rozwoju kultury i ochronę dziedzictwa narodowego z mechanizmami rynkowymi, zmianami technologicznymi oraz wysoce zdecentralizowaną strukturą zarządzania, w której znaczna część odpowiedzialności za wspieranie i finansowanie kultury spoczywa na samorządach lokalnych.

Zarówno cele, jak i zasady polityki kulturalnej w Polsce są sformułowane zgodnie ze standardami ustanowionymi przez demokratyczne państwa europejskie. Podobnie jak w innych państwach członkowskich UE, Polska rozwija swoją politykę kulturalną w ramach własnych struktur instytucjonalnych i politycznych, a priorytety rządowe mogą ulegać zmianom w miarę upływu czasu. W swoim obecnym podejściu strategicznym Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego położyło szczególny nacisk na przygotowanie Strategii Kultury 2050, pomyślanej jako długoterminowe ramy rozwoju kultury, stabilności instytucjonalnej i koordynacji strategicznej w całym sektorze.

Obecne cele polskiej polityki kulturalnej obejmują:

- stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju artystów i twórców;
- zwiększenie uczestnictwa w kulturze i poszerzenie zaangażowania społeczeństwa w życie kulturalne;
- rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o kulturze poprzez badania i edukację kulturalną;
- zapewnienie równego dostępu do kultury, w tym poprzez działania na rzecz dostępności i cyfryzację;
- promowanie czytelnictwa i rozwoju kultury literackiej;
- wzmocnienie obecności polskiej oferty kulturalnej w kraju i za granicą;
- budowanie bardziej spójnych i przyszłościowych ram strategicznych dla kultury poprzez długoterminowe planowanie i projektowanie polityki opartej na dowodach.

Obecne priorytety Ministerstwa obejmują również rozwój spójnej polityki pamięci. W podejściu ministerialnym wykracza to poza wąsko rozumianą ochronę dziedzictwa i obejmuje koordynację działań publicznych w dziedzinie pamięci, wspieranie wartości obywatelskich, dialog i depolaryzację, zwracanie uwagi na konteksty międzynarodowe oraz szersze rozumienie pamięci, które obejmuje mniejszości, społeczności lokalne i pamięć środowiskową.

Obecne zasady polskiej polityki kulturalnej to:

- decentralizacja procesów decyzyjnych dotyczących organizacji i finansowania działalności kulturalnej;
- wspieranie udziału społeczeństwa obywatelskiego w procesach decyzyjnych poprzez konsultacje i dialog ekspercki;
- zapewnienie przejrzystości i odpowiedzialności w sektorze kultury;
- stosowanie zasady pomocniczości, zgodnie z którą decyzje dotyczące kultury powinny być podejmowane jak najbliżej społeczności i podmiotów, których dotyczą.

W wymiarze instytucjonalnym ministerstwo ogłosiło również wzmocnienie swoich zdolności analitycznych i strategicznych, w tym rozwój struktur odpowiedzialnych za planowanie długoterminowe, współpracę z samorządami lokalnymi oraz realizację priorytetów strategicznych. Obecny program polityczny obejmuje ponadto kontynuację systemowych reform prawnych oraz wprowadzenie ulepszonych mechanizmów wsparcia dla organizacji pozarządowych, w szczególności w celu wyeliminowania strukturalnych luk w finansowaniu działalności organizacyjnej i operacyjnej.

2.2 Główne cechy

Po upadku komunizmu w Polsce w 1989 r. kultura i sposób jej zarządzania uległy znacznym zmianom. W latach 90. przejście z gospodarki planowej na rynkową, a także reformy administracyjne, spowodowały szereg procesów adaptacyjnych w sektorze kultury. Chociaż wiele z tych procesów wynikało raczej z szeroko zakrojonych reform administracyjnych i gospodarczych niż z jednej strategicznej polityki kulturalnej, przyczyniły się one do rozwoju zróżnicowanego krajobrazu kulturowego oraz do konsolidacji zdecentralizowanego systemu zarządzania kulturą.

Z jednej strony podmioty działające w sektorze kultury, takie jak artyści, twórcy, wykonawcy, producenci i menedżerowie, angażują się w opracowywanie nowych podejść do zarządzania kulturą, partnerstw międzysektorowych oraz roli społeczno-gospodarczej kultury. Działają one w różnych dziedzinach kultury i branżach kreatywnych, w coraz większym stopniu korzystając ze zróżnicowanych źródeł finansowania, w tym programów europejskich. Z drugiej strony decentralizacja administracji kulturalnej umożliwiła wszystkim szczeblom samorządu lokalnego opracowywanie i wdrażanie własnych polityk kulturalnych oraz priorytetów strategicznych.

Centralna administracja państwowa jest głównym podmiotem wyznaczającym cele krajowej polityki kulturalnej i zasady finansowania. Głównym decydentem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN), chociaż inni ministrowie mogą również tworzyć instytucje kulturalne w ramach swoich kompetencji. Obecna rola Ministerstwa

łączy tradycyjne obowiązki w dziedzinie dziedzictwa, edukacji artystycznej, sztuki i polityki audiowizualnej z większym naciskiem na długoterminowe planowanie strategiczne, koordynację w ramach „ ” oraz zarządzanie oparte na dowodach. Obejmuje to prace nad Strategią Kultury 2050, opracowanie spójnych ram polityki pamięci oraz kontynuację reform systemowych w sektorze kultury.

Do głównych zadań Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego należą:

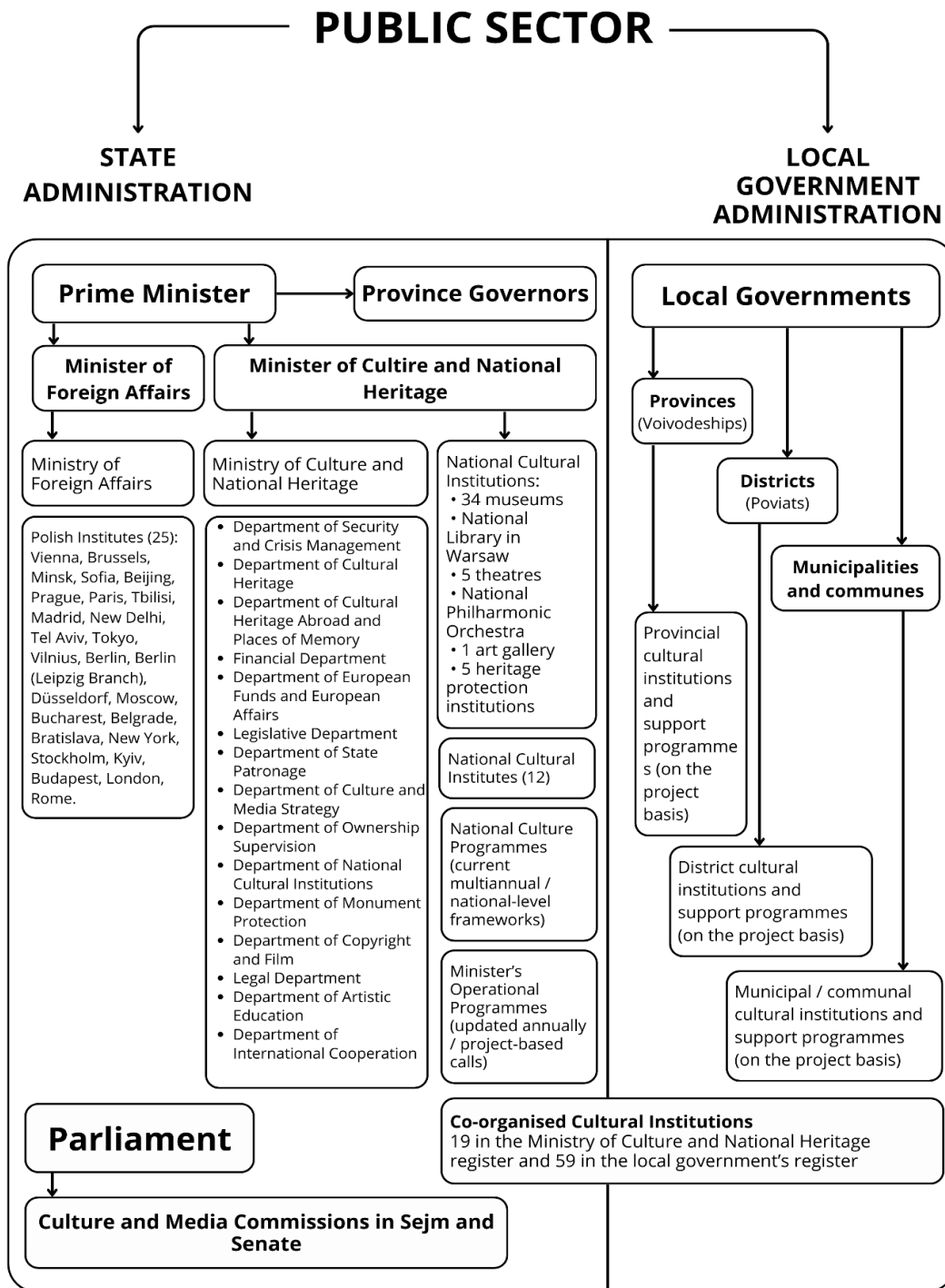
- przygotowywanie projektu budżetu państwa w części, którą zarządza minister;
- nadzorowanie krajowych dziedzin teatru, muzyki, baletu, opery, sztuk performatywnych, sztuk pięknych, literatury, muzealnictwa, kultury ludowej, edukacji kulturalnej, amatorskiej działalności artystycznej oraz wymiany kulturalnej z zagranicą;
- opracowywanie i weryfikowanie aktów prawnych dotyczących sektora kultury;
- koordynowanie zadań wynikających z polityki rządu w zakresie ochrony zabytków;
- inicjowanie działań mających na celu utrzymanie i popularyzację tradycji narodowych i państwowych;
- nadzorowanie edukacji artystycznej;
- realizacja zadań w zakresie polityki audiowizualnej.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest organem założycielskim i współorganizatorem ogólnokrajowej sieci instytucji kultury oraz powołuje wyspecjalizowane instytucje krajowe wspierające poszczególne dziedziny kultury i dziedzictwa, takie jak Narodowy Instytut Muzyki i Tańca, Instytut Książki, Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego, Rada Dziedzictwa Narodowego oraz Instytut Fryderyka Chopina. Instytucje te prowadzą działalność grantową i badawczą, organizują festiwale i konkursy oraz współpracują z krajowymi podmiotami i partnerami międzynarodowymi.

Każdy szczebel samorządu ma ustawowy obowiązek podejmowania działań w obszarze kultury oraz ochrony i opieki nad zabytkami. Najważniejszym elementem tego obowiązku jest finansowanie samorządowych instytucji kultury oraz formułowanie lokalnej polityki kulturalnej. Katalog inicjatyw realizowanych przez samorządy jest szeroki i obejmuje międzynarodową współpracę kulturalną, wsparcie dla projektów kulturalnych i potencjału twórczego, współpracę z regionami krajowymi i zagranicznymi, wsparcie dla instytucji i organizacji działających w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa oraz organizację wydarzeń, konkursów i programów grantowych.

Najczęstsze formy finansowania kultury przez jednostki samorządu terytorialnego to dotacje, granty, pomoc rzeczowa lub finansowa, patronat, zamówienia publiczne, budżety partycypacyjne, fundusze sołeckie oraz fundusze gminne.

2.3 System zarządzania: schemat organizacyjny*

*Uwaga: Podział przedstawiony na schemacie organizacyjnym (19 instytucji w rejestrze, dla których organizatorem jest minister, oraz 59 w rejestrach organizatorów samorządowych) opiera się na dwóch oficjalnych wykazach opublikowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w styczniu 2026 r. Jednak strona z ogólnymi informacjami ministerstwa odnosi się łącznie do 81 instytucji współzarządzanych. Rozbieżność tę należy zatem rozumieć jako wynikającą z różnic w sprawozdawczości ministerialnej między źródłami i datami odniesienia, a nie jako błąd w schemacie organizacyjnym.

2.4 Kontekst

W rozwoju polskiej polityki kulturalnej w ciągu ostatnich 75 lat można wyróżnić dwa główne okresy, z których każdy jest ściśle powiązany z panującym systemem politycznym. Lata 1945–1989 ukształtował realny socjalizm, natomiast okres od 1989 r. charakteryzuje demokracja parlamentarna i gospodarka rynkowa.

Pierwszy okres charakteryzował się ograniczoną suwerennością, systemem jednopartyjnym i gospodarką planową. Życie kulturalne funkcjonowało w ramach wysoce scentralizowanego i zinstytucjonalizowanego systemu opartego na własności państwowej. Proces decyzyjny w dziedzinie kultury był silnie upolityczniony, a ekspresja artystyczna podlegała cenzurze. Jednocześnie stosunkowo wysoki poziom wydatków publicznych na kulturę zwiększył dostęp do dóbr i usług kulturalnych oraz przyczynił się do większej stabilności zawodowej artystów.

Od 1989 roku Polska przeszła daleko idącą transformację polityczną i gospodarczą, jednocześnie na nowo definiując społeczne obowiązki państwa. W dziedzinie kultury główne zmiany obejmowały konstytucyjną gwarancję wolności twórczości artystycznej, badań, edukacji i dostępu do kultury; ustanowienie nowych ram prawnych dla organizowania działalności kulturalnej w gospodarce rynkowej; oraz decentralizację publicznych obowiązków w zakresie kultury. W rezultacie większość instytucji kulturalnych została przeniesiona z administracji centralnej do samorządów na szczeblu województwa, powiatu i gminy. Okres ten przyniósł również prywatyzację większości branż związanych z kulturą oraz silny rozwój organizacji obywatelskich działających w tej dziedzinie.

3. Aktualna sytuacja w dziedzinie kultury

3.1 Najważniejsze wydarzenia

Od 2015 r. do końca 2023 r. polityka kulturalna Polski była kształtowana przez rządy kierowane przez koalicję Prawica Zjednoczona. Priorytety skupiały się na polityce zorientowanej na historię, ochronie dziedzictwa, instytucjach pamięci oraz roli państwa w kształtowaniu narracji narodowych. Jednocześnie część sektora kultury wyrażała obawy dotyczące rosnącego wpływu politycznego na publiczne instytucje kulturalne, w tym na mianowanie kadry kierowniczej, priorytety programowe oraz rolę nadawców publicznych.

Po wyborach parlamentarnych w październiku 2023 r. nowy rząd koalicyjny, który objął władzę w grudniu 2023 r., zapoczątkował etap reorientacji instytucjonalnej i politycznej. Za kluczowe priorytety uznał przywrócenie standardów przejrzystego zarządzania, profesjonalnych procedur, odpowiedzialności oraz ustrukturyzowanego dialogu z podmiotami sektora kultury. W praktyce wiązało się to z szerszym stosowaniem otwartych naborów i konkursów na stanowiska kierownicze w publicznych instytucjach kultury, przeglądem wybranych mechanizmów finansowania oraz działaniami na rzecz poprawy przewidywalności przyznawania dotacji. Widocznym elementem tego dialogu był Współkongres Kultury (Warszawa, 7–9 listopada 2024 r.), choć dyskusje były w dużej mierze kształtowane przez perspektywy instytucjonalne i eksperckie. Zmiany na stanowiskach kierowniczych w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego w latach 2024–2025 wzmocniły to przesunięcie w kierunku połączenia środków „resetowania” instytucjonalnego z długoterminowym planowaniem strategicznym, w tym pracami przygotowawczymi nad strategią kulturalną na rok 2050.

Szczególnie widocznym i kontrowersyjnym elementem tej transformacji były media publiczne. W grudniu 2023 r. minister kultury i dziedzictwa narodowego skierował Telewizję Polską (TVP), Polskie Radio i Polską Agencję Prasową (PAP) do likwidacji, przedstawiając to jako środek nadzwyczajny mający na celu zapewnienie ich dalszego funkcjonowania i umożliwienie restrukturyzacji. Biorąc pod uwagę rolę nadawców publicznych w produkcji i dystrybucji treści kulturalnych, ten bezprecedensowy krok miał bezpośrednie konsekwencje dla sektora kultury.

Kolejnym ważnym obszarem rozwoju były prace nad systemowymi rozwiązaniami dotyczącymi sytuacji społeczno-ekonomicznej artystów. Prace legislacyjne dotyczące zabezpieczenia społecznego artystów zawodowych w coraz większym stopniu opierały się na dowodach empirycznych, w szczególności na ogólnokrajowym badaniu „*Policzone i Policzeni 2024*”, które oszacowało środowisko artystyczne na 62 423 osoby i dostarczyło

aktualnych danych na temat struktur dochodów, warunków pracy oraz luk w zabezpieczeniu społecznym.

Więszszego znaczenia nabrały również wymiar europejski i międzynarodowy. W związku z polską prezydencją w Radzie Unii Europejskiej w 2025 r. dialog na temat polityki kulturalnej został wzmocniony dzięki kilku wydarzeniom, w tym międzynarodowemu forum kultury w Krakowie (grudzień 2024 r.), konferencji „Młodzi artyści – Wyzwania i rzeczywistość” w Zachęcie w Warszawie (9–10 kwietnia 2025 r.) oraz forum ekspertów „Przyszłość sektorów kultury i kreatywnych w wieloletnich ramach finansowych na lata 2028–2034” (grudzień 2025 r.). Jednocześnie wojna Rosji przeciwko Ukrainie nadal wpływała na współpracę kulturalną, ochronę dziedzictwa i długoterminowe wsparcie dla ukraińskich pracowników sektora kultury.

Ogólnie rzecz biorąc, lata 2023–2025 można opisać jako okres rekalkibracji i konsolidacji, charakteryzujący się większym naciskiem na standardy zarządzania, przejrzystość, politykę opartą na dowodach oraz wykorzystanie ram europejskich jako platform dialogu kulturowego i opracowywania programów.

3.2 Kluczowe tematy

Charakterystycznym tematem polskiej polityki kulturalnej była solidarność kulturalna z Ukrainą oraz ochrona dziedzictwa kulturowego w warunkach konfliktu zbrojnego. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wraz ze swoimi służbami ds. dziedzictwa i instytucjami krajowymi, utworzyło i utrzymywało specjalny mechanizm operacyjny – Centrum Pomocy Kulturalnej dla Ukrainy – w celu koordynowania krajowych i międzynarodowych inicjatyw mających na celu ochronę ukraińskich zasobów kulturowych, wspieranie instytucji oraz umożliwianie praktycznej pomocy (np. specjalistyczny sprzęt i materiały do zabezpieczania zbiorów). Program wsparcia obejmował również programy dla pracowników sektora kultury wysiedlonych w wyniku wojny, takie jak programy rezydencyjne kontynuowane przez instytucje branżowe.

Drugim kluczowym tematem były nieustanne wysiłki na rzecz poprawy bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego artystów i twórców poprzez instrumenty systemowe, a nie doraźne wsparcie. Prace legislacyjne skupiały się na projekcie ustawy o zabezpieczeniu społecznym zawodowych artystów, opartym na dostępie do ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego oraz mechanizmach wsparcia dla twórców o niskich dochodach. Prace te opierały się na danych empirycznych i badaniach sektorowych, w szczególności na ogólnokrajowym badaniu „*Policzone i Policzeni 2024*”, przeprowadzonym na zlecenie MKiDN pod kierownictwem prof. Doroty Ilczuk, które dokumentuje wielkość środowiska

artystycznego, wzorce zatrudnienia, struktury dochodów oraz słabe punkty zawodów artystycznych.

Ściśle powiązana z debatą na temat statusu artystów i praw twórców była kwestia wynagrodzenia z tytułu kopiowania na użytek prywatny, w tym reforma i aktualizacja systemu opłat reprograficznych. W 2025 r. MKiDN zainicjowało konsultacje w sprawie aktualizacji wykazu urzędzeń podlegających opłatom reprograficznym oraz dostosowania mechanizmu pobierania opłat, przedstawiając to jako sposób na „dostosowanie” wynagrodzenia dla twórców i unowocześnienie systemu zgodnie ze współczesnym sposobem konsumpcji treści kulturowych.

Kolejnym istotnym tematem była mobilizacja obywatelska i presja branżowa w kontekście reform regulacyjnych dotyczących sektora audiowizualnego. Społeczności twórcze – w szczególności profesjonaliści z branży filmowej i audiowizualnej – publicznie opowiadały się za silniejszą ochroną praw twórców w środowisku cyfrowym oraz za jaśniejszym i bardziej przewidywalnym zarządzaniem instytucjami branżowymi. Obejmowało to widoczne publiczne protesty i demonstracje związane z pracami parlamentarnymi nad reformą prawa autorskiego (w tym kwestią wynagrodzenia za wykorzystanie utworów w Internecie/streamingu). Równoległe część środowiska filmowego publicznie krytykowała zarządzanie i funkcjonowanie kluczowych instytucji (w tym Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej), wykorzystując listy otwarte i skoordynowane działania rzecznicze w celu wywarcia nacisku na stabilność instytucjonalną i interwencję polityczną.

3.3 Międzynarodowa współpraca kulturalna

W 1976 r. Polska przystąpiła do Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Od tego czasu angażuje się we współpracę z UNESCO mającą na celu zachowanie, ochronę i konserwację dóbr kultury.

W ramach współpracy z Radą Europy działania Polski mają na celu wzmocnienie ochrony zabytków i dziedzictwa na poziomie międzynarodowym. Obejmuje to udział w długoletnich inicjatywach Rady Europy, takich jak Europejskie Dni Dziedzictwa i sieć HEREIN.

Na poziomie Unii Europejskiej Polska uczestniczy w głównym programie współpracy i finansowania w dziedzinie kultury poprzez program „Kreatywna Europa”, który wspiera współpracę transgraniczną, mobilność i tworzenie sieci kontaktów w sektorach kultury i audiowizualnym. W 2025 r. polska prezydencja w Radzie Unii Europejskiej dodatkowo wzmocniła międzynarodową agendę kulturalną poprzez zorganizowany program kulturalny i wymianę ekspertów, kładąc szczególny nacisk na młodych artystów oraz dialog międzypokoleniowy i międzykulturowy.

Polska jest członkiem Grupy Wyszehradzkiej (V4), nieformalnego regionalnego formatu współpracy między Polską, Czechami, Słowacją i Węgrami, opartego na wspólnych więziach historycznych i kulturowych oraz wspierającego wymianę kulturalną i wspólne inicjatywy w Europie Środkowej (w tym poprzez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki).

Polska uczestniczy również w Ars Baltica, platformie wielostronnej współpracy kulturalnej w regionie Morza Bałtyckiego, ułatwiającej wymianę i wspólne projekty kulturalne oraz promującej rolę kultury w rozwoju regionalnym.

Głównymi podmiotami instytucjonalnymi zajmującymi się promocją kultury polskiej za granicą są Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Ministerstwo Spraw Zagranicznych realizuje dyplomację kulturalną przede wszystkim poprzez sieć Instytutów Polskich działających za granicą. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspiera międzynarodową promocję kultury poprzez instytucje krajowe, w szczególności Instytut Adama Mickiewicza, którego cele strategiczne obejmują promocję kultury polskiej za granicą, budowanie partnerstw i angażowanie odbiorców.

Na międzynarodową współpracę kulturalną wpływ ma również sytuacja bezpieczeństwa w Europie. Polska angażuje się we współpracę mającą na celu wspieranie ukraińskiego dziedzictwa kulturowego i instytucji kulturalnych, w tym działania Polskiego Centrum Wsparcia Kultury na Ukrainie koordynowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa Kulturowego.

4. Instytucje kulturalne

4.1 Przegląd

W Polsce instytucje kultury działają jako podmioty publiczne, prywatne i niekomercyjne. Organizacje niekomercyjne działające w dziedzinie kultury to między innymi fundacje, stowarzyszenia i związki zawodowe, natomiast prywatne instytucje kultury działają najczęściej w sektorze kultury i sektorze kreatywnym. Zdecydowana większość instytucji kultury pozostaje w rękach publicznych. Prawo do tworzenia instytucji kultury przysługuje Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN), innym ministerstwom (np. Ministerstwu Spraw Zagranicznych lub Ministerstwu Obrony Narodowej) oraz jednostkom samorządu terytorialnego. W większości przypadków odpowiedzialność za utrzymanie i finansowanie instytucji kultury spoczywa na władzach lokalnych.

Instytucje kultury, zgodnie z odpowiednią ustawą, tworzą, upowszechniają i chronią kulturę: wspierają kreatywność, edukację kulturalną, działania i inicjatywy kulturalne oraz realizują zadania związane z ochroną zabytków i dziedzictwa. Dla wielu z najbardziej znanych instytucji dotacje państwowe pozostają najważniejszym (lub jednym z najważniejszych) źródłem finansowania celów statutowych i utrzymania instytucji. Charakterystyczną cechą polskiego systemu jest rozległa sieć samorządowych instytucji i obiektów kultury, w tym bibliotek, ośrodków kultury i domów kultury, które stanowią podstawę uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym.

Poziom centralny odgrywa również ważną rolę organizacyjną poprzez współzarządzanie instytucjami kultury: w 2026 r. MKiDN zgłosiło, że wraz z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi partnerami współprowadzi 81 instytucji kultury, obejmujących szeroki zakres dziedzin kultury i regionów.

Polska uczestniczy w programie UE „Kreatywna Europa”, który wspiera współpracę transgraniczną, mobilność i tworzenie sieci kontaktów w sektorach kultury i audiowizualnym. Jako państwo członkowskie UE Polska korzysta również z funduszy europejskich wspierających rozwój kultury i inwestycje. Oprócz wcześniejszej modernizacji infrastruktury wspieranej przez politykę spójności UE (w tym dużych inwestycji zrealizowanych w latach 2007–2013), nowsze instrumenty UE wspierają sektor kultury poprzez finansowanie ukierunkowane na cyfryzację, dostępność i modernizację instytucjonalną, w tym mechanizmy związane z odbudową, takie jak instrumenty Krajowego Planu Odbudowy (KPO) dla sektora kultury i sektora kreatywnego.

Źródło: <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/5730/plik/oe-319.pdf>

4.2 Dane dotyczące wybranych publicznych i prywatnych instytucji kultury

Tabela 1: Instytucje kulturalne według sektora i dziedziny

Dziedzina	Instytucja kulturalna (poddziedzina)	Sektor publiczny – liczba (2024)	Sektor publiczny – liczba (2019)	Sektor prywatny – liczba (2024)	Sektor prywatny – liczba (2019)
Dziedzictwo kulturowe	<i>Miejsca dziedzictwa kulturowego (uznane)</i>	79 935	78 009	-	-
Dziedzictwo kulturowe	<i>Stanowiska archeologiczne</i>	7 830	7 795	-	-
Muzea	<i>Instytucje muzealne</i>	705	739	277	220
Archiwa	<i>Instytucje archiwalne</i>	32	33	-	-
Sztuki wizualne	<i>Galerie sztuki / sale wystawowe</i>	205	195	105	132
Sztuki sceniczne	<i>Przestrzenie sceniczne i stałe dla teatru (teatry i instytucje muzyczne)</i>	174	-	32	-
Biblioteki	<i>Biblioteki</i>	7 541	7 881	1 281	1 188
Audiowizualne	<i>Kina</i>	347	324	192	204
Interdyscyplinarne	<i>Ośrodki społeczno-kulturalne / domy kultury</i>	3 637	3 949	274	306
Inne	<i>Instytucje paramuzejne</i>	230	120	129	37

Źródła: [Kultura w 2019 roku](#).

[Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.](#)

5. Finansowanie kultury

5.1 Przegląd

Polski system finansowania kultury opiera się na europejskim modelu odpowiedzialności publicznej za rozwój kultury i ochronę dziedzictwa narodowego, połączonym z zdecentralizowaną strukturą zarządzania. Finansowanie publiczne pozostaje głównym (choć nie jedynym) źródłem finansowania kultury, przy czym samorządy lokalne ponoszą większość odpowiedzialności operacyjnej za instytucje kulturalne i uczestnictwo na poziomie lokalnym.

Oprócz dotacji instytucjonalnych i finansowania przez samorządy lokalne, instrumenty polityki publicznej obejmują również wybrane segmenty przemysłu kulturalnego i kreatywnego. Chociaż kinematografia i rynek książek pozostają ważne, w ostatnich latach zwiększyła się widoczność wsparcia dla rozwoju gier wideo, mody i wzornictwa poprzez dedykowane programy i finansowanie projektowe. W szczególności Instytut Przemysłów Kreatywnych (ICI) realizuje programy takie jak Program Wspierania Gier Wideo, Rozwój Sektorów Kreatywnych oraz Poland_Creative: Moda, zapewniając bardziej systemowe wsparcie dla sektorów takich jak tworzenie gier, wzornictwo i moda, a także dla profesjonalizacji, promocji oraz udziału w pokazach, targach i salonach wystawowych. Instrumenty te uzupełniają coroczne konkursy grantowe Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, tzw. programy ministerialne, które finansują działania projektowe w obszarach sztuki, edukacji, promocji czytelnictwa, dziedzictwa i infrastruktury.

Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje z budżetu państwa dla samorządów oraz o transfery między jednostkami samorządu terytorialnego), wyniosły w 2024 r. 21 430,1 mln PLN (4 976,2 mln EUR*) i stanowiły 0,59% PKB. W porównaniu z rokiem poprzednim oznaczało to wzrost o 20,1% (w 2023 r.: 17 846,3 mln PLN i 0,52% PKB). Wydatki z budżetu państwa wyniosły 4 520,0 mln PLN (ok. 1 049,6 mln EUR*).

Dla porównania w tabelach 2–4 poniżej przedstawiono publiczne wydatki na kulturę zarówno w walucie krajowej (PLN), jak i w EUR (przeliczone przy użyciu średnich rocznych kursów wymiany EUR/PLN NBP*). Tabele potwierdzają zdecentralizowany charakter finansowania kultury: w 2024 r. jednostki samorządu terytorialnego odpowiadały za 67,9% całkowitych publicznych wydatków na kulturę, przy czym gminy i miasta na prawach powiatu stanowiły największe kategorie wydatków wśród szczebli lokalnych. W porównaniu z 2019 r. udział szczebla państwowego wzrósł, podczas gdy łączny udział szczebla lokalnego odpowiednio się zmniejszył.

Podział sektorowy na szczeblu lokalnym pokazuje, że w 2024 r. wydatki koncentrowały się na ośrodkach i placówkach kultury (31,2%), bibliotekach (15,8%), muzeach (11,7%), ochronie zabytków (11,7%) oraz teatrach (9,0%), przy czym pozostałe dziedziny zgrupowano w kategorii „Inne”.

Na szczeblu państwowym największe odnotowane kategorie w 2024 r. obejmowały działalność radiową i telewizyjną (32,1%), muzea (22,2%) oraz „Inne” (27,2%), co odzwierciedla strukturę kompetencji szczebla centralnego oraz kategorie sprawozdawcze stosowane w statystyce.

* Kwoty w EUR obliczono przy użyciu średnich rocznych kursów wymiany EUR/PLN NBP (tabela A; średnia roczna). W przedstawionych tabelach: 2024 r.: 1 EUR = 4,3065 PLN; 2019 r.: 1 EUR = 4,2988 PLN.

5.2 Publiczne wydatki na kulturę według szczebla administracji

Tabela 2: Publiczne wydatki na kulturę według szczebla administracji, w walucie krajowej i w EUR, ROK

Poziom administracji	Całkowite wydatki na kulturę w 2024 r. (mln PLN)	w mln EUR*	Udział w całości	Całkowite wydatki na kulturę w 2019 r. (mln PLN)	w mln EUR*	Udział procentowy w całości
Państwo	6 883,2	1 598,3	32,1%	2 380,2	553,7	20,0%
Województwa	3 098,5	719,5	14,5%	1 753,1	407,8	15,0%
Gminy	7 055,2	1 638,3	32,9%	4 466,8	1 039,1	38,2%
Powiaty	261,8	60,8	1,2%	139,9	32,5	1,2%
Metropolie (miasta posiadające status powiatu)	4 131,3	959,3	19,3%	2 965,4	689,8	25,3%
Razem	21 430,1	4 976,2	100%	11 705,4	2 722,9	100%

*obliczenia oparte na kursie euro według NBP (Narodowego Banku Polskiego) na rok 2024.

Źródła: [Kultura w 2019 roku](#).

[Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.](#)

5.3. Publiczne wydatki na kulturę według sektorów

Tabela 3: Publiczne wydatki na kulturę*: według sektorów, w walucie krajowej i w EUR, ROK

Dziedzina / Obszar	Najnowsze dostępne dane			Najnowsze dostępne dane z 2020 r.		
	2024 w mln PLN	2024 w mln EUR*	2024 udział procentowy w całości	2019 w mln PLN	2019 w mln EUR*	2019 udział procentowy w całości
Muzea	1 528,1	354,8	22,2%	775,9	180,5	32,6%
Ośrodki kultury i sztuki	344,2	79,9	5,0%	245,2	57,0	10,3%
Ochrona zabytków	247,8	57,5	3,6%	192,8	44,8	8,1%
Kina	357,9	83,1	5,2%	202,3	47,1	8,5%
Archiwa	323,5	75,1	4,7%	202,3	47,1	8,5%
Biblioteki	—	—	—	111,9	26,0	4,7%
Filharmonie, orkiestry i chóry	—	—	—	90,4	21,0	3,8%
Działalność radiowa i telewizyjna	2 209,5	513,1	32,1%	33,3	7,8	1,4%
Inne	1 872,2	434,7	27,2%	526,0	122,4	22,1%
RAZEM	6 883,2	1 598,3	100%	2 380,2	553,7	100%

*obliczenia na podstawie kursu EUR według NBP (Narodowego Banku Polskiego), średnia roczna:

2024: 1 EUR = 4,3065 PLN; 2019: 1 EUR = 4,2988 PLN.

Źródła: [Kultura w 2019 roku.](#)

[Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.](#)

Tabela 4: Publiczne wydatki na kulturę*: według sektorów, w walucie krajowej i w EUR, ROK

<i>Dziedzina / Obszar</i>	<i>Całkowite wydatki na kulturę w 2024 r. (mln PLN)</i>	<i>W mln EUR*</i>	<i>Udział w całości</i>	<i>Całkowite wydatki na kulturę w 2019 r. (mln PLN)</i>	<i>W mln EUR*</i>	<i>Udział procentowy w całości</i>
Ośrodki i instytucje kultury	4 538,6	1 053,9	31,2%	2 965,4	689,8	31,8%
Biblioteki	2 298,4	533,7	15,8%	1 603,9	373,1	17,2%
Muzea	1 702,0	395,2	11,7%	1 081,7	251,6	11,6%
Teatry	1 309,2	304,0	9,0%	885,9	206,1	9,5%
Ochrona zabytków	1 702,0	395,2	11,7%	550,2	128,0	5,9%
Ośrodki kultury i sztuki	436,4	101,3	3,0%	307,7	71,6	3,3%
Filharmonie, orkiestry i chóry	436,4	101,3	3,0%	307,7	71,6	3,3%
Inne	2 123,8	493,2	14,6%	1 622,7	377,5	17,4%
RAZEM	14 546,9	3 377,9	100%	9 325,2	2 169,3	100%

*obliczenia na podstawie kursu EUR według NBP (Narodowego Banku Polskiego), średnia roczna:

2024: 1 EUR = 4,3065 PLN; 2019: 1 EUR = 4,2988 PLN.

Źródła: [Kultura w 2019 roku.](#)

[Kultura i dziedzictwo narodowe w 2024 r.](#)

6. Ustawodawstwo dotyczące kultury

6.1 Przegląd krajowego ustawodawstwa w zakresie kultury

Podstawowymi ramami prawnymi funkcjonowania instytucji kultury w Polsce pozostaje ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z późn. zm.). Ustawa ta określa zasady tworzenia, funkcjonowania i finansowania instytucji kultury oraz nakłada odpowiedzialność za patronat kulturalny przede wszystkim na państwo i samorząd terytorialny. Misja władz publicznych w tej dziedzinie jest realizowana głównie poprzez publiczne instytucje kultury, od których oczekuje się pełnienia funkcji kulturalnych, edukacyjnych i związanych z dziedzictwem, przy jednoczesnym dostosowywaniu się do zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych i technologicznych.

Kolejne nowelizacje ustawy, w szczególności te wprowadzone na początku lat 2010., doprecyzowały mechanizmy zarządzania i ramy organizacyjne. Wprowadziły one kadencje dyrektorów na czas określony, uregulowały procedury rekrutacyjne oparte na konkursach oraz określiły okoliczności, w których dyrektorzy mogą być mianowani bez przeprowadzania otwartego konkursu. Ustawodawstwo ustanowiło również kategorię prawną instytucji artystycznych (scenicznych) oraz wprowadziło pojęcie sezonu artystycznego jako podstawy planowania i realizacji działalności artystycznej. Przepisy te wzmocniły odpowiedzialność zarządczą i standardy zawodowe, ale nie zmieniły zasadniczo logiki budżetowej regulującej funkcjonowanie instytucji kultury.

Pomimo licznych nowelizacji ustawa z 1991 r. pozostaje przedmiotem ciągłej krytyki w sektorze kultury. Podstawowy model regulacyjny nadal odzwierciedla założenia odziedziczone po gospodarce centralnie planowanej, zwłaszcza w odniesieniu do sztywnych zasad budżetowych, ograniczonej autonomii finansowej instytucji oraz ograniczeń w wieloletnim planowaniu finansowym. Dyrektorzy instytucji kultury często borykają się z ograniczeniami strukturalnymi, które ograniczają ich zdolność do elastycznego zarządzania zasobami, reagowania na zmieniające się warunki lub strategicznego inwestowania w rozwój. Często podkreślanym paradoksem obecnego systemu jest to, że wysiłki zmierzające do zwiększenia przychodów z własnych źródeł mogą skutkować zmniejszeniem dotacji publicznych w kolejnych latach, co zniechęca instytucje do poszukiwania dodatkowego finansowania ze źródeł prywatnych lub mieszanych.

W ostatnich latach te słabości strukturalne zostały otwarcie uznane w debacie publicznej oraz przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rozpoczęto prace nad

przełogiem i zmianą istniejących ram prawnych regulujących działalność kulturalną, mając na celu poprawę stabilności instytucjonalnej, wzmocnienie autonomii zarządczej oraz dostosowanie rozwiązań prawnych do współczesnych modeli produkcji kulturalnej i finansowania. Dyskusje te są ściśle powiązane z szerszymi inicjatywami reformatorskimi, w tym planowanymi zmianami ram prawnych dotyczącymi mediów publicznych, pracami nad systemowymi rozwiązaniami w zakresie zabezpieczenia społecznego dla artystów oraz przygotowaniami do długoterminowej krajowej strategii rozwoju kultury.

Od 2025 r. ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej pozostaje w mocy, ale powszechnie uznaje się, że konieczna jest jej kompleksowa reforma. Prace legislacyjne w tym obszarze wpisują się w szersze działania na rzecz modernizacji zarządzania kulturą w Polsce, zwiększenia przejrzystości i skuteczności oraz zapewnienia, by instytucje kulturalne mogły działać w sposób zrównoważony w środowisku finansowania mieszanego – publicznego i prywatnego – przy jednoczesnym wypełnianiu swojej misji publicznej.

6.2 Przegląd międzynarodowego prawodawstwa w zakresie kultury

Głównymi podmiotami instytucjonalnymi zajmującymi się promocją kultury polskiej za granicą są Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ). W tej dziedzinie ważną rolę odgrywają również inne ministerstwa i agencje, a także organizacje publiczne i pozarządowe realizujące zadania sektorowe i promocyjne (np. Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Książki, Polski Instytut Sztuki Filmowej oraz Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie). Międzynarodowa współpraca kulturalna kształtowana jest przez połączenie krajowych ram prawnych regulujących działalność kulturalną i dyplomację publiczną, a także przez prawo i programy Unii Europejskiej.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych realizuje swoje zadania w zakresie międzynarodowej współpracy kulturalnej głównie poprzez sieć Instytutów Polskich z siedzibą w innych krajach oraz poprzez polskie ambasady i misje dyplomatyczne, w tym attaché ds. kultury i nauki. Współpraca odbywa się również poprzez zagraniczne oddziały i przedstawicielstwa polskich instytucji badawczych, w tym wybrane jednostki Polskiej Akademii Nauk zlokalizowane za granicą.

W MKiDN za współpracę międzynarodową w dziedzinie kultury odpowiada Departament Współpracy Międzynarodowej. Głównym zadaniem Departamentu jest koordynacja współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury, współpraca z polskimi organizacjami za granicą oraz wdrażanie dwustronnych i wielostronnych umów kulturalnych. Departament nadzoruje i koordynuje również wybrane krajowe instytucje kultury o zasięgu międzynarodowym, w szczególności Instytut Adama Mickiewicza, który realizuje

programy międzynarodowej promocji kultury polskiej oraz opracowuje długoterminowe inicjatywy w zakresie dyplomacji kulturalnej.

Na poziomie UE Polska uczestniczy w głównych europejskich programach współpracy i finansowania w dziedzinie kultury, w tym w programie „Kreatywna Europa”, który wspiera projekty transgraniczne, mobilność, sieci i międzynarodowy obieg w sektorach kultury i audiowizualnym. Prawo UE w coraz większym stopniu kształtuje również międzynarodowy obieg treści kulturowych i prawa twórców, szczególnie w środowisku cyfrowym. Polska transponowała dyrektywę DSM (dyrektywę (UE) 2019/790 w sprawie praw autorskich i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym) poprzez zmiany, które weszły w życie we wrześniu 2024 r.; jednak opóźniona transpozycja spowodowała konsekwencje finansowe, a we wrześniu 2025 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej nakazał Polsce zapłacić kwoty ryczałtowej w wysokości 8,3 mln EUR za opóźnienie w transpozycji i notyfikacji.

Regulacje cyfrowe na poziomie UE stały się również ważnym zewnętrznym kontekstem prawnym dla dystrybucji i widoczności treści kulturowych w Internecie. Ustawa o usługach cyfrowych (DSA) to rozporządzenie UE mające na celu wzmocnienie odpowiedzialności usług pośrednictwa online (w tym platform), poprawę przejrzystości i rzetelności procesu moderacji treści oraz ustanowienie mechanizmów przeciwdziałania nielegalnym treściom i ryzyku systemowemu w Internecie. Potrzebne są przepisy krajowe w celu ustanowienia krajowej struktury egzekwowania prawa. W styczniu 2026 r. prezydent Karol Nawrocki zawetował ustawę krajową mającą na celu wdrożenie/egzekwowanie mechanizmów DSA w Polsce, a prace legislacyjne były kontynuowane.

W Polsce nie ma oficjalnych statystyk, które wyodrębniłyby wydatki publiczne przeznaczone konkretnie na współpracę międzykulturową lub międzynarodową współpracę kulturalną. Działalność międzynarodowa jest finansowana z połączenia środków z budżetu państwa, wkładów samorządów lokalnych, funduszy unijnych oraz finansowania programowego realizowanego przez krajowe instytucje kultury i strukturę dyplomatyczną.